

ENERJİ EKONOMİSİ

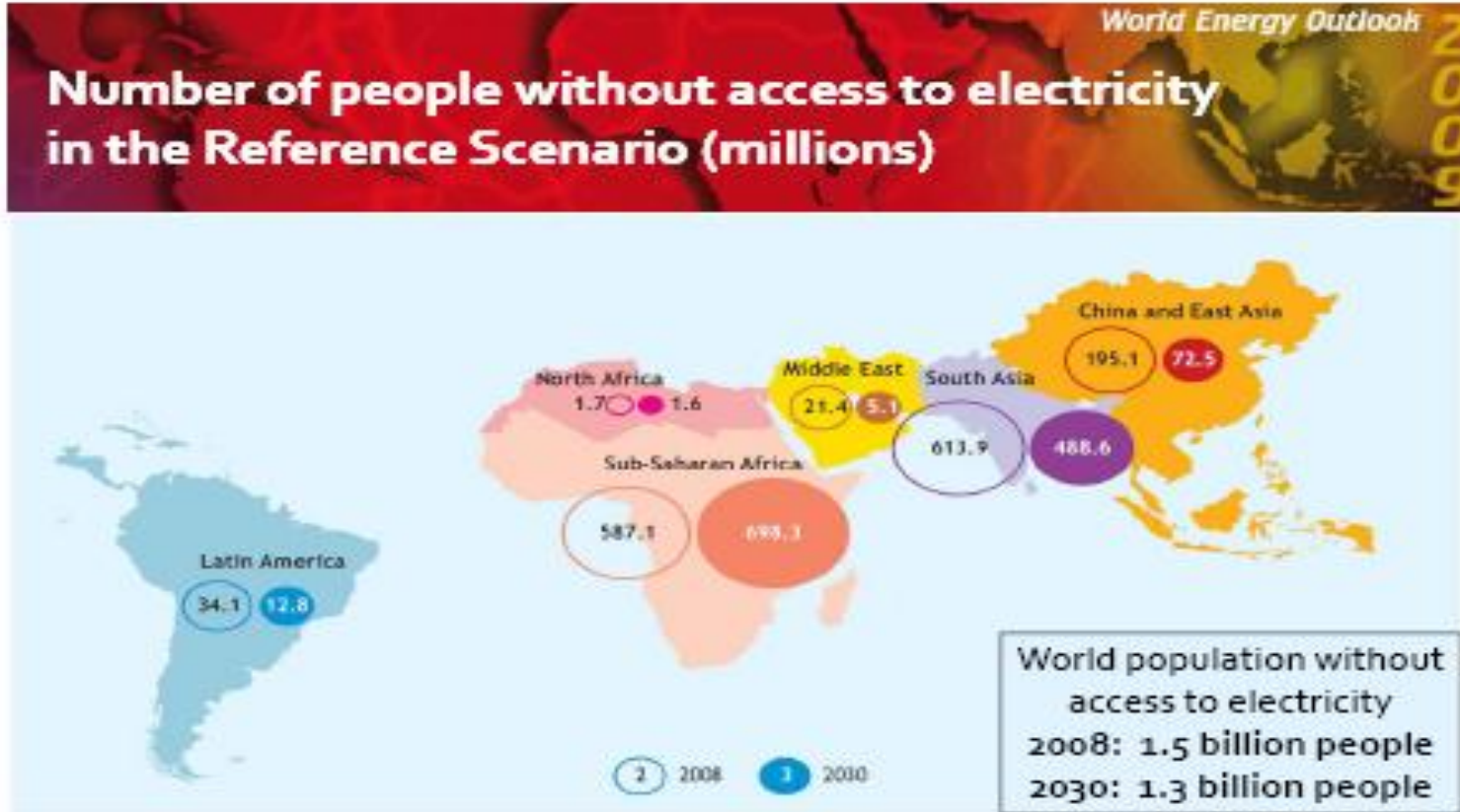
R. HAKAN ÖZYILDIZ

hakan.ozyildiz@teb.com.tr

hozyildiz@htgazete.com.tr

TMMOB-EMO / Aralık 2009

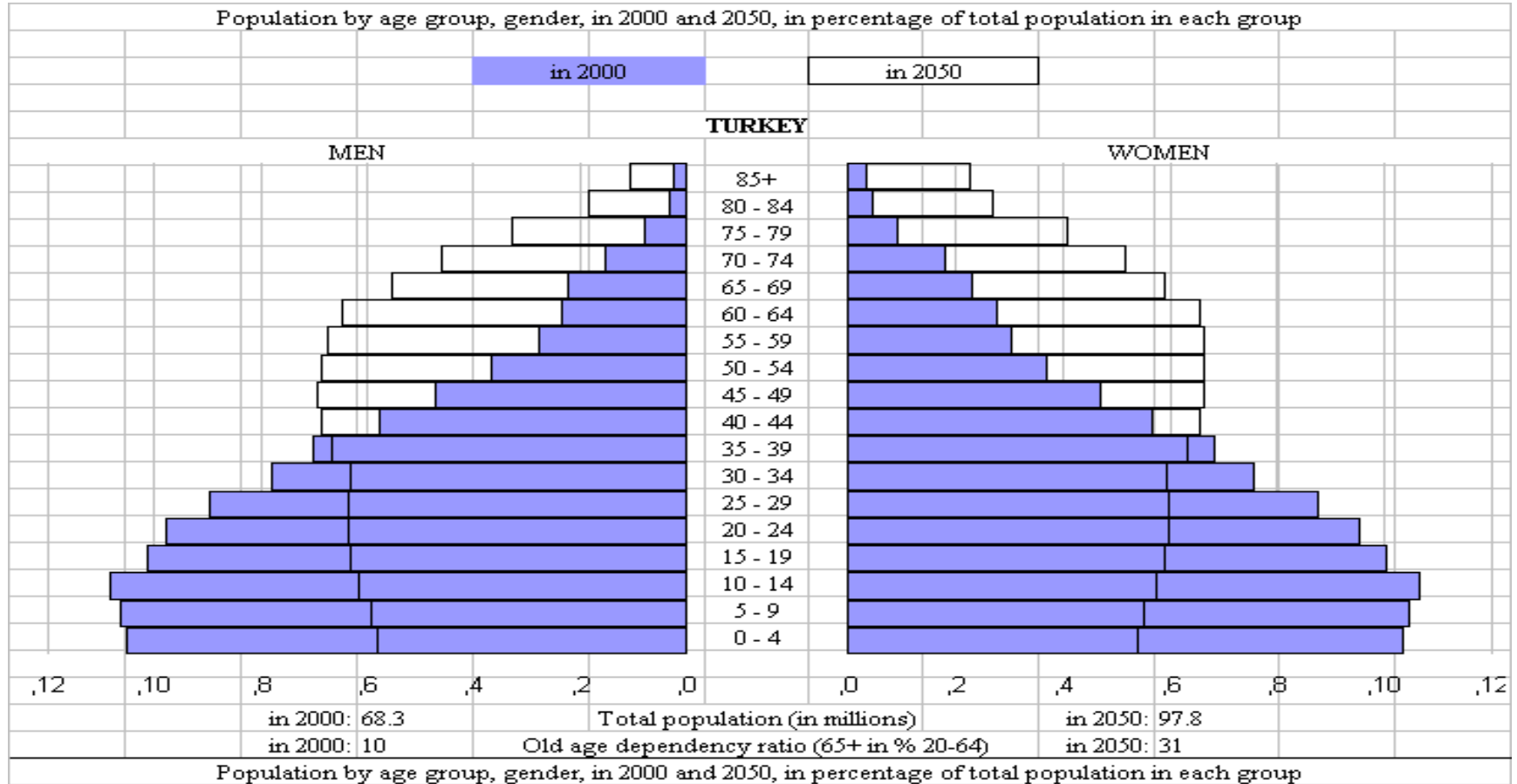
Baştan belirtmekte yarar var: Kendimizi kiminle karşılaştırdığımızı bağlı olarak durumumuz bir çok ülkeden daha iyi.

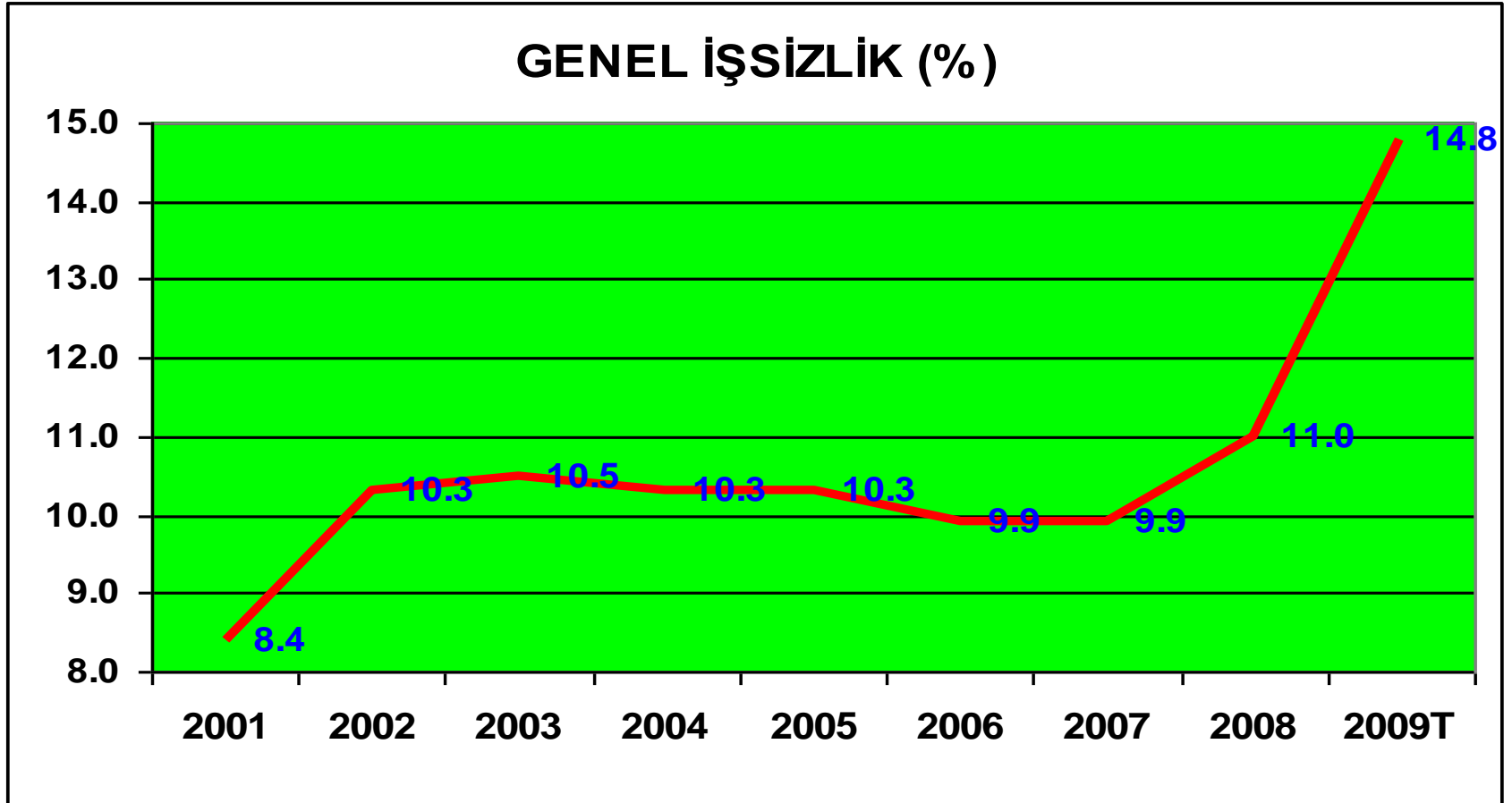
\$35 billion per year more investment than in the Reference Scenario would be needed to 2030 – equivalent to just 5% of global power-sector investment – to ensure universal access

© OECD/IEA - 2009

Güzel ülkem Türkiye’de nüfusun yüzde 70’i 35 yaşın altında. Ancak gittikçe yaşlanıyor.

Ekonomi istihdam yaratabilmektir. İstihdamda sorun olan ekonomi krizdedir. Bugün kentte yaşıyan her 4 gençten 1'i işsizdir. İvedi çözüml bulunmazsa sorun gelecekte daha da büyüyecektir.

Niçin yatırım yapılır?

- Özel girişimci üreteceği mal veya hizmeti satabileceğinden, emin olmadan yatırım kararı almaz.
- İlk olarak pazarı inceler. Talep ve rekabet şartlarını araştırır. Ekonominin dışa açıklığı önemli bir veridir.
- Daha sonra girdi maliyetlerini dikkatle araştırır. Tekelci piyasada üretim yapmıyorsa, maliyet önemli bir rekabet aracıdır.
- Maliyetleri; finansman, personel, işletme ve girdi olarak sınıflandırabiliriz.
- Girdiler arasında enerji (özellikle bazı sektörlerde) en önemlilerden birisidir.

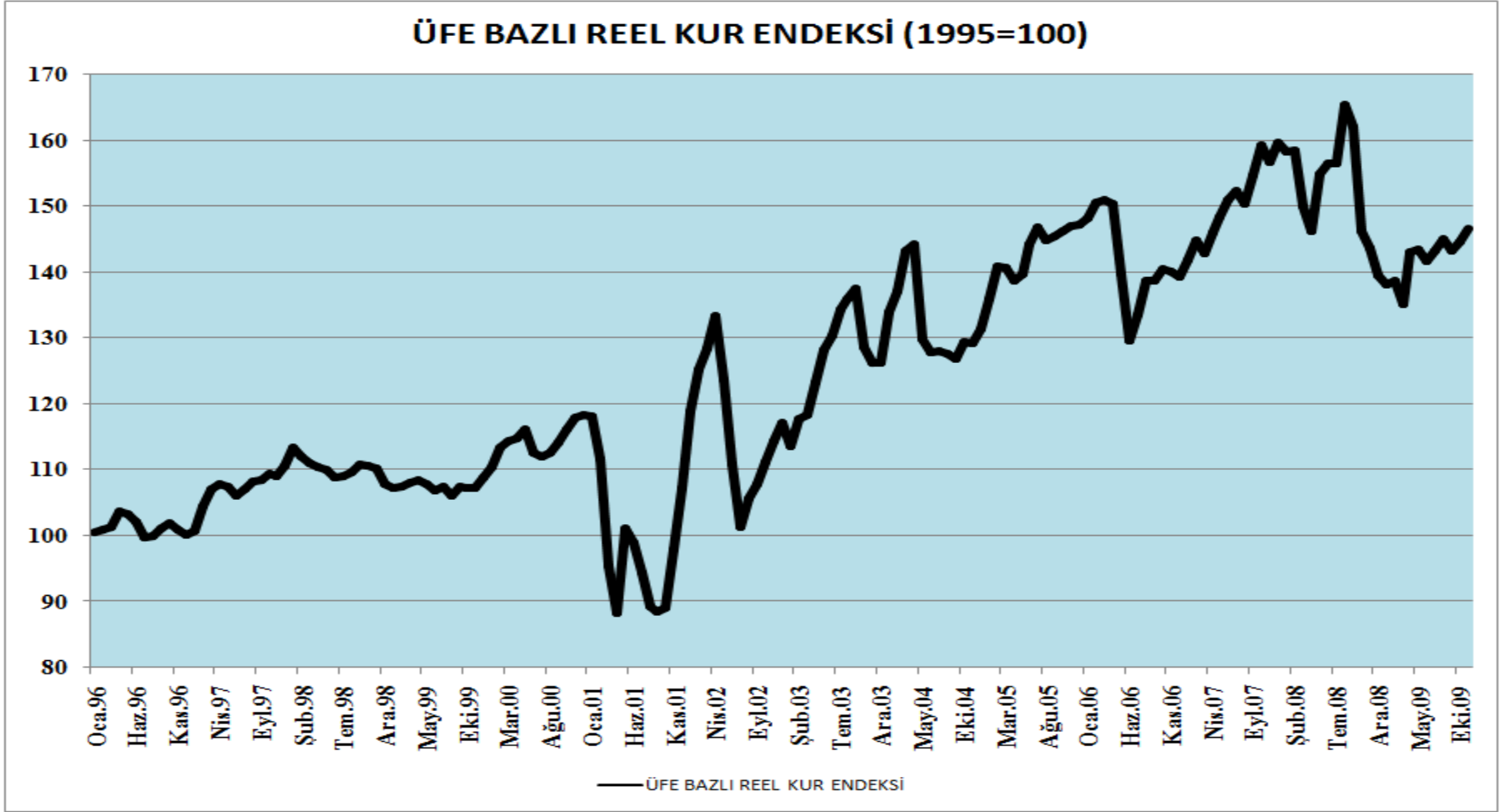
Yatırım ihtiyacı

- Yatırım sorununa kesin bir çözüm bulamadık.
- Sermaye birikimimiz yetersiz. Az da olsa içeride biriktirme kabiliyeti olanlar paralarını sosyo-politik nedenlerle dışarıda saklamayı tercih ediyorlar.
- Yabancı sermaye aşırı garantiler almadan bir ülkeye büyük yatırımlar yapmaz.
- Yatırım ortamını iyileştirmek ve siyasetçinin stratejik kararlar dışında yatırımlara günlük müdahalesini en aza indirebilmek gerekli.

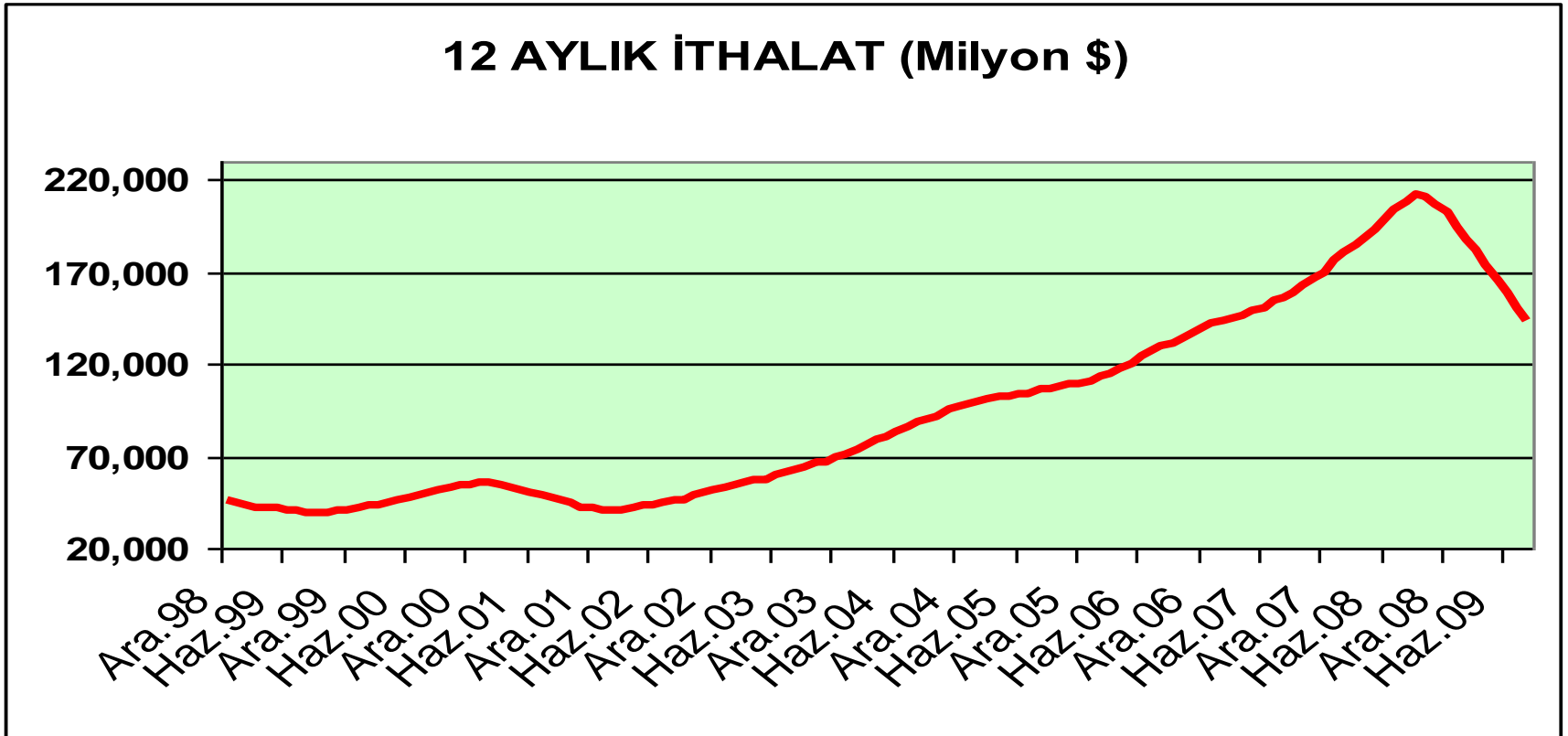
ENERJİ ÜRETİM İÇİN ÖNEMLİ GİRDİ

- Yatırım yapıldıktan sonra dünya ile rekabet edebilmek lazım. Dışa açık bir ekonomide kur politikası ve maliyetler üretim için en büyük etken.
- Ekonomide üretim için ilk hesaplar maliyetlerden başlatılır. Girdi maliyetleri, personel, finansman ve işletme maliyetleriyle beraber önemli maliyet kalemlerindedir.
- Türkiye'de yaklaşık elektrik fiyatı, 7- 8 cent/kWh
- Motorinin litresi yaklaşık 2 dolar civarında.
- Dünyada bu alanda uygulanan sübvansiyonlar biliniyor.
- Bizim sanayicimiz nasıl rekabet edecek?
- Sübvansiyonları ödeyebilecek kamu bütçesi yapımız yok.

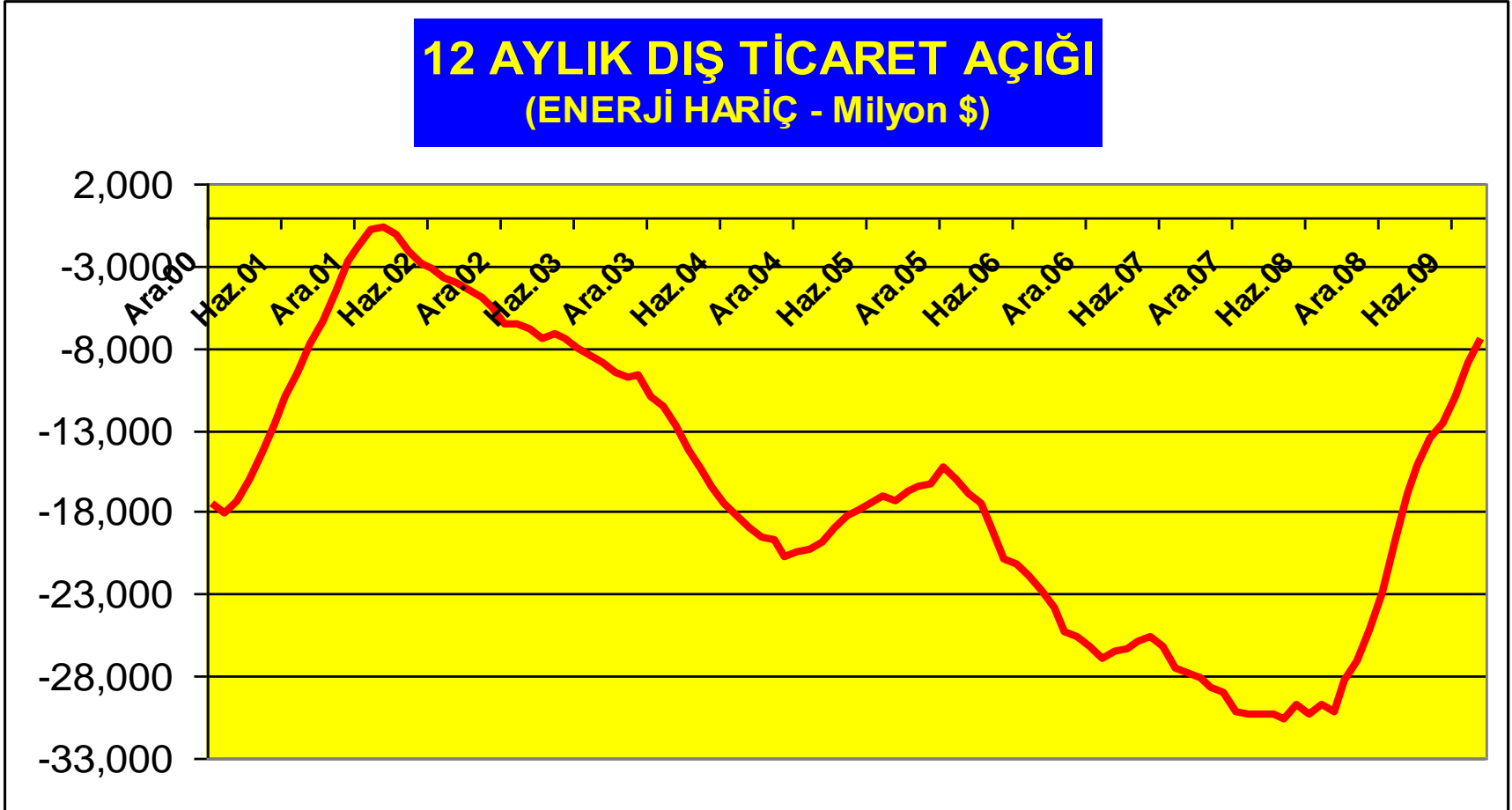
Kur politikası yanlışsa, TL döviz karşısında değerli
ise ithalat kaçınılmazdır.

İş için yatırımların artması gerekiyor. Sadece tüketime dayalı refah artışını hedefleyen bir ekonomide ithalat artar.

Artan ithalat cari açığı, diğer bir deyimle dışa bağımlılığı daha da artıracaktır. Dışa bağımlılığın sosyo-politik sonuçlarını tarihten öğrenebiliriz.

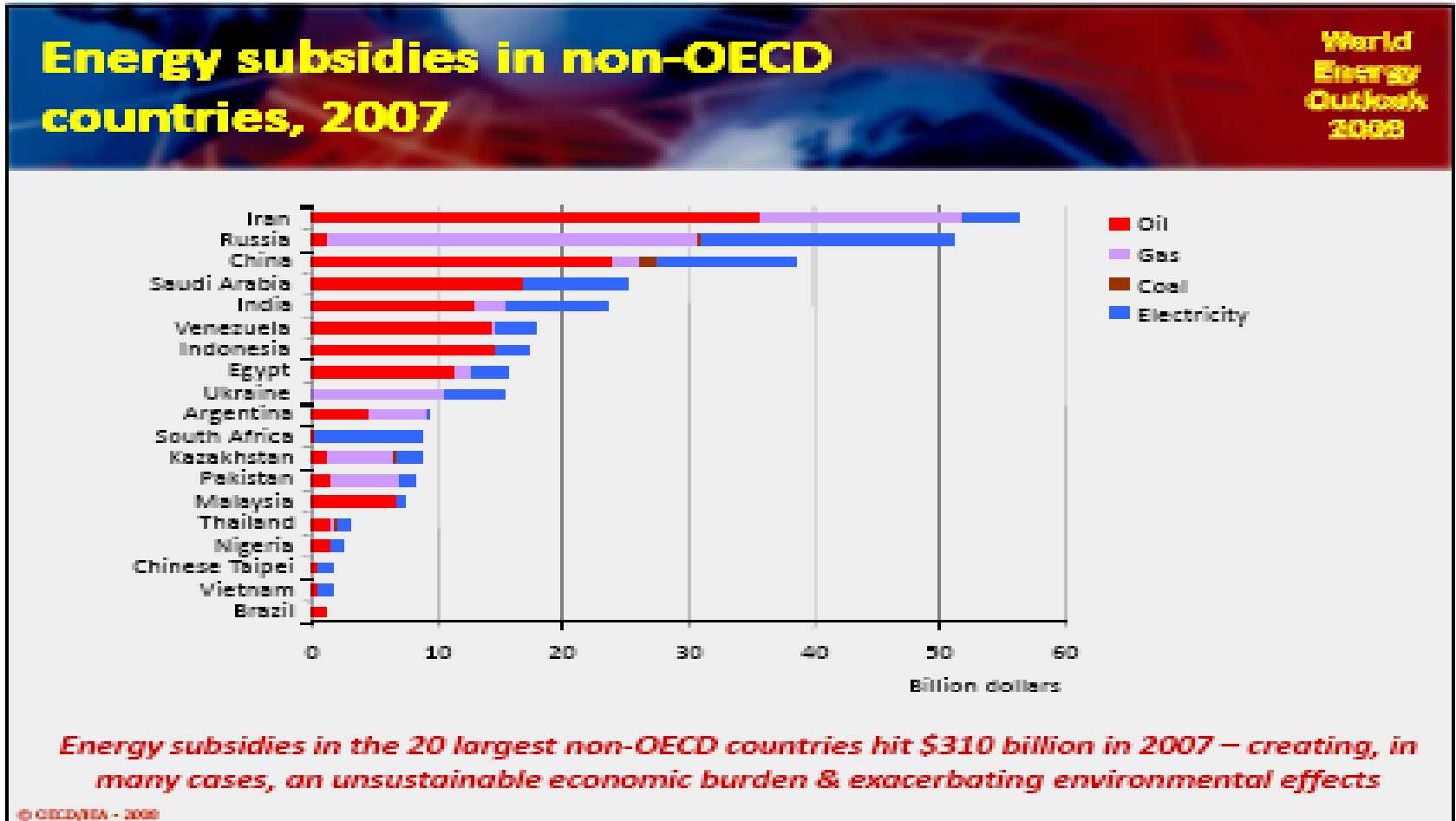

Rekabet ve ihracat için düşün enerji giridisi gerekiyorsa işimiz zor

OECD Enerji Fiyatları Endeksi (2000=100)				
ÜLKE	2005	2006	2007	Ağu.08
ABD	142.09	157.98	166.70	213.70
ALMANYA	126.24	136.90	142.32	160.29
ÇEK CUMHURİYETİ	117.18	127.39	129.39	142.15
KORE	119.07	127.45	131.03	155.50
POLONYA	128.67	139.23	140.87	155.88
YUNANİSTAN	123.16	134.23	136.97	164.92
İRLANDA	128.04	138.49	144.91	167.21
MEKSİKA	146.95	157.69	163.63	169.52
SLOVAKYA	188.57	211.94	213.84	223.53
TÜRKİYE	397.47	442.21	469.95	596.54
OECD TOPLAM	133.86	146.38	152.22	184.42

Kaynak : EMO

Ancak, sübvansiyon petrol ithal eden ülkelerde pek yaygın bir uygulama da değil.

Doğrudan
sübvansiyon
uygulamamakla
beraber kamu,
enerji güvenliği için
koşullu olarak bir
çok risk üstlenmiş
durumda. Sorun
üstlenilen risklerin
işlevlerini yerine
getirip
getirmediğinde.

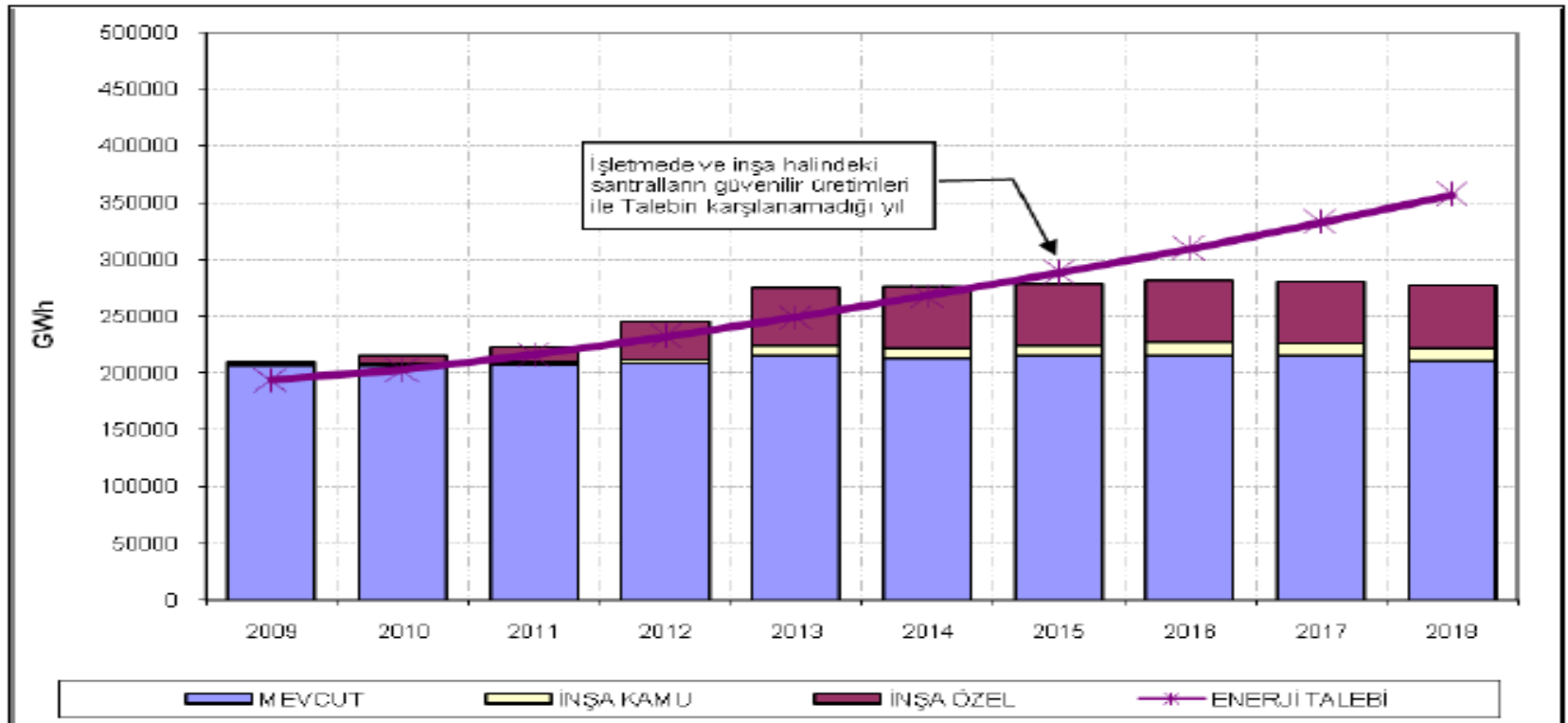
**Hazine'nin üstleneceği
muhtemel riskler tablosu**

milyon \$

Yıllar	Beklenilen işlenecek Maliyet	Doğalgaz d' yada öde maliyeti	Toplam
2003	905	128	1.033
2004	1.040	0	1.040
2005	924	535	1.459
2006	1.003	1.038	2.041
2007	1.013	1.423	2.435
2008	1.088	1.783	2.871
2009	1.249	2.051	3.299
2010	1.026	2.157	3.183
2011	1.006	2.140	3.147
2012	1.053	1.164	2.217
2013	1.144	972	2.116
2014	1.208	225	1.433
2015	1.298	0	1.298
2016	1.283	0	1.283
2017	1.230	0	1.230
2018	1.299	0	1.299
2019	783	0	783
Toplam	18.553	13.616	32.169

TEİAŞ'ın tahminlerine göre, eğer yeteri kadar yatırım yapılmazsa önümüzdeki yıllarda elektrik arzı talebi karşılamayacak. Bu durumda yatırım yapılsa bile enerji bulamayacağız.

Grafik 13: Mevcut, İnşası Devam Eden Kamu ve Özel Sektör Üretim Tesislerinin Güvenilir Üretim Kapasitesi Gelişimine ve Enerji Talebinin Karşılanmasına Etkisi (Çözüm I - A)

Enerji sorunu çözülemezse yatırımların önü açılmaz

- Arz güvenliği için yeterli yatırım hazırlığı var mı?
- Bu konuda belirsizlikler tam olarak ortadan kaldırılmadan şimdi de “İklim Değişikliği” ve çevre konusu gündeme getiriliyor.
- Bazı araştırmalara göre 2020 yılına kadar ihtiyaç duyulan yatırım miktarı yıllık ortalama 500 milyar \$ civarında. Bu para nereden bulunacak?